

„Chcem radšej iba päť slovo povedať,
rozumom prostým chcem tých päť slovo vyriechnuť,
aby aj bratia všetko porozumeli,
než nezrozumiteľných slovo riečiť tisíce.“ (úryvok z Proglasu)

Druhá až štvrtá kapitola – Misie k Arabom, Chazarom a na Veľkú Moravu plus piata kapitola – Odchod z Veľkej Moravy a cesta do Ríma – majú spoločného menovateľa, a tým je veľa putovania. Tu oceňujem najmä mapu ciest sv. Konštantína po Európe a Ázii, ktorá

prehľadne ilustruje viacerými farbami jednotlivé cesty a pomôže tak lepšie si predstaviť aké dlhé putovanie musel sv. Konštantín za život absolvovať. Oceňujem uvedenie vzdialeností trás v kilometroch a keď si k tomu priradíme možnosti prepravy v tej dobe, tak niet divu, že sv. Konštantín zostáva zoslabnutý v Ríme, kde napokon aj zomrel.

Šiesta kapitola – Pôsobenie v Ríme a smrť sv. Konštantína-Cyrila – je síce rozsahom najkratšia kapitola zo všetkých, ale dozvieme sa tu zaujímavosť, že pápež Hadrián II. (867 – 872) prichádza solúnskym bratom naproti, aby ich osobne pozdravil a autor vyjadruje aj presvedčenie, že za tým budú zaiste ostatky sv. Klementa, ktoré so sebou prinášali. Tie im pomohli získať veľa priazne počas svojho pobytu vo Večnom meste.

Siedma kapitola – Hlaholika a staroslovienske písomníctvo – analyzuje kultúrny rozmer Byzantskej misie. Je to dosť rozsiahla kapitola, ktorá pojednáva o dielach, ktoré slúžia ako dochované pamiatky použitia hlaholiky. Osobne ma najviac zaujala pasáž o tom, ako sv. Konštantín-Cyryl preukázal svoje diplomatické zručnosti pri obhajobe staroslovienčiny pred tzv. „trojjazyčníkmi“, kde uviedol mnohé ďalšie národy, ktoré používali už vtedy svoj vlastný jazyk na uctievanie svojho boha/bohov, ako napríklad: Arméni, Peržania, Góti, Avari, Egypťania a mnoho ďalších.

Ôsma kapitola – Liturgia cyrilo-metodskej misie – je veľmi pútavá a rozširujúca obzory, lebo autor tu vedie rozpravu o tom, či liturgia, ktorú doniesli na Veľkú Moravu solúnski bratia bola západného alebo východného rítu a predkladá rukolapné argumenty pre obe alternatívy, ktoré dávajú skutočne logiku. Priznám sa, že dovtedy som sa nad tým až tak nezamýšľal a kvitujem tiež akým decentným spôsobom je uzavretá táto dišputa.

Deviata kapitola – Uctievanie ostatkov apoštolov, mučeníkov a svätcov v dejinách – je zaujímavá tým, že odhaľuje ako ľudia začali pripisovať vážnosť relikviám, taktiež odkiaľ vlastne samotné slovo relikvia pochádza, charakterizuje stredoveké vnímanie ostatkov svätých a uvádza tiež prípad prvej pápežskej kanonizácie.

Desiata kapitola – Osud hrobu a ostatkov sv. Konštantína-Cyrila po roku 869 – úzko súvisí napríklad aj s titulným obrázkom samotnej publikácie. Dozvedáme sa tu, že sa jedná o domnelú podobizeň sv. Konštantína-Cyrila a samotná historická obec nedospela k jednoznačnému stanovisku, či je to skutočne on a aj to dodáva nanovo akýsi náboj a núti tak zvedavého čitateľa študovať ďalej. Nazdávam sa ako keby sa autor zahrával s čitateľmi a apeluje na ich kritické myslenie, že vlastne aj samotné miesto posledného odpočinku sv. Konštantína nie je tak celkom jasné, ako by si mnohí z nás mohli myslieť, takže výber práve tejto podobizne sv. Konštantína-Cyrila pôsobí prinajmenšom provokačne.

Jedenásta až pätnásta kapitola – postupne mapujú miesta, na ktorých sú uložené relikvie mladšieho zo solúnskych bratov a tiež, pokiaľ je to známe, spôsob akým sa na tie miesta relikvie dostali. Jedná sa o súčasné štáty a samostatné kapitoly si vyslúžili relikvie vo Vatikáne a v Taliansku, taktiež v Českej republike a na Slovensku. Ďalej tento celok pokračuje spoločnou kapitolou o zmapovaných relikviách v Bulharsku, Grécku, Chorvátsku, Kanade, Rusku a Severnom Macedónsku, kde je ich počet menší ako v predtým spomenutých štátoch. A napokon poslednú kapitolu tvorí opis relikvií v osobnom vlastníctve klerikov. V celom tomto celku sa stretávame s detailnými opismi spôsobu prenesenia a získania relikvií, čo častokrát v sebe zahŕňalo aj istú dávku dobrodružstva. Výsledok výskumu je prekvapujúci vzhľadom na to, že najpočetnejšie zastúpenie relikvií tohto patróna Európy je práve v jej srdci – v Česku a na Slovensku, prípadne ešte v Ríme – u našich susedov je to až 19 miest. Rovnako prekvapujúce je aj to, že solúnski bratia sú uctievaní aj

na severoamerickom kontinente a majú tu aj svoj významný kult, no ich relikviou sa môže pýšiť len jediné miesto na celom kontinente, a to konkrétne Mississauga v Kanade.

V závere publikácie cítiť ambíciu autora o vyzdvihnutie dedičstva sv. Konštantína-Cyrila. Čo je pochopiteľné, keďže sám autor pôsobí ako riaditeľ Ústavu pre výskum kultúrneho dedičstva Konštantína a Metoda FF UKF v Nitre. Je badateľný apel, aby sme si z neho brali aj my príklad do dnešnej doby, či už v oblasti práva, spravodlivosti, ale aj svedomia. Taktiež tu nájdeme zhrnutie poznatkov o výskume relikvií, ich význame pre nás aj pre ďalšie generácie a opäť je podčiarknutý zjednocujúci odkaz tohto dôležitého učenca pre celú Európu od východu po západ.

Silnými stránkami tejto monografie sú viaceré aspekty. V prvom rade, že je napísaná štýlom, ktorý sa dobre číta, a teda že je blízka ľuďom. Tiež dĺžka jednotlivých kapitol drží pozornosť čitateľa. Zároveň sú tu pekne vysvetlené skutočnosti a v texte nájdete aj viaceré citácie zdrojov. Publikácia tak pôsobí veľmi kompaktným dojmom a skutočne aj opisuje to, čo titul knihy implikuje. Kvalita tohto výstupu je zreteľná a dôkazom dlhoročnej práce, čo deklaruje napríklad aj poznámkový aparát pozostávajúci zo 424 položiek. Preto podľa môjho názoru dokáže osloviť viaceré kategórie ľudí a môže byť veľmi prínosná nielen pre odborníka, ale taktiež aj pre učiteľa strednej školy na spestrenie hodín Dejepisú, ako aj pre laika. Kladne hodnotím aj to, že texty sú doplnené o mnohé obrázky či fotografie, čo dopomáha ilustrovať priamo opisované miesta či osoby. Tiež som si všimol, že fotodokumentácia použitá v tejto publikácii je vo veľkej miere zhotovená priamo autorom knihy, čo svedčí o tom, že on sám skutočne cestuje za poznáním a osobná návšteva daných miest podčiarkuje odbornú znalosť problematiky a dodáva tak hodnovernosť celej monografii. Kniha aj po formálnej stránke pôsobí veľmi elegantne – v peknej tvrdej väzbe, na kriedovom papieri a chránená v obale z tvrdého papiera v rovnakom dizajne ako jej väzba, čo prezrádza ambíciu, aby bola aj reprezentatívna.

Slabším aspektom je rozmiestnenie niektorých fotografií. Niekde v texte sa totiž vyskytujú fotky, ktoré na mňa pôsobili trochu rušivo, možno aj tým, že je to bilingválny text, tak sa na niektorých miestach stalo, že rozdielne obrázky v anglickej a slovenskej časti nútia čitateľa hľadať, ku ktorej časti textu daná fotografia patrí alebo možno ak má v úmysle človek venovať pozornosť len jednej mutácii, tak je nútený pozrieť sa na obe strany a dohľadať fotografiu k textu, ktorý číta. Na niektorých miestach to mohlo byť spôsobené rozdielnou dĺžkou anglického a slovenského textu, a tak fotografia už nekorešponduje s čítaním textom, ale napríklad v kapitole o Osude hrobu a ostatkov sv. Konštantína-Cyrila po roku 869 nájdeme fotografie paláca rodiny Antici-Mattei aj členov tejto rodiny odovzdávajúc relikvie pred ich palácom biskupovi Mons. Grutkovi, Mons. Náhalkovi a neskoršiemu kardinálovi Tomkovi, no o tejto skutočnosti sa dozvedáme až o približne sedem strán neskôr. A tak čitateľ celkom nerozumie, že čo to má spoločné s prestavbou baziliky sv. Klementa, ktorá je opísaná práve na tých stranách, kde sa tieto fotky nachádzajú.

Celkovo, po preštudovaní tejto monografie, sa cítim obohatený a vďačný za to, že sa mi dostala do rúk, nakoľko ju vnímam ako veľmi užitočnú a hodnotnú prácu, ktorá korešponduje so životom tohto svätca a zároveň vďaka pápežovi Jánovi Pavlovi II. aj spolupatróna Európy. Európsky charakter práce bol zavŕšený aj výberom miesta prezentácie tejto knihy, a to v Pápežskom slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda priamo v Ríme v októbri 2024 pod záštitou veľvyslanca SR pri Svätej stolici a Zvrchovanom ráde maltézskeho rytierov, a tiež Slovenského historického ústavu v Ríme. Boli na nej prítomné viaceré významné

osobnosti a odborníci z cirkevného aj svetského prostredia, ktorí sa venujú práve cyrilo-metodskému dedičstvu a zhodli sa na opodstatnenom význame aj tohto diela pre zjednocujúci element a dobrý vzor, ktorý vo sv. Konštantínovi-Cyrilovi máme, nakoľko si tento svätec nepochybne zaslúži našu úctu za svoje dielo, ktoré zanechal našim predkom na Veľkej Morave, no jeho odkaz je podľa mňa aktuálny aj pre ľudí žijúcich v 21. storočí a je hodný nasledovania aj v súčasnej Európe.

Marián Hodoši, Gymnázium Janka Kráľa Zlaté Moravce